

Lunds Universitet
Sociologiska institutionen

Miljöpartiet i samhälle och politik

- En kvalitativ studie om Miljöpartiet och miljöfrågans resonans i svensk politik och samhälle

Författare: Andreas Diego Kindblad Henriquez

Kandidatuppsats: SOCK10, 15 HP

Höstterminen 2022

Handledare: Axel Fredholm

Nyckelord: Miljöpartiet, miljöfrågan, sociala system, resonans, Luhmann,
Weber

ABSTRAKT

Författare: Andreas Diego Kindblad Henriquez

Titel: Miljöpartiet i samhälle och politik: En kvalitativ studie om Miljöpartiet och miljöfrågans resonans i svensk politik och samhälle

Kandidatuppsats SOCK10, 15hp

Handledare: Axel Fredholm

Sociologiska institutionen, höstterminen 2022

I Sverige är befolkningen mån om att köpa second hand, återvinna, sortera sopor, äta vegetariskt och så vidare. När det däremot gäller den politiska sfären finns det ett Miljöparti som kämpar för att hålla sig ovan riksdagens 4% spärr. Syftet med uppsatsen är att undersöka varför Miljöpartiet har svårt att driva miljöfrågan i den politiska sfären trots goda förutsättningar. Med utgångspunkt i Niklas Luhmanns systemteori, Max Webers handlingstyper och tidigare forskning har jag intervjuat nio miljöpartister för att få kunskap om varför Miljöpartiet har svårt att driva miljöfrågan i svensk politik. Genom tematisk innehållsanalys har jag funnit att Miljöpartiet har en stark demokratisk kultur där partimedlemmar har hög kunskapsnivå vad gäller ekologiska problem. Det har två följder. Dels har partiet ett större fokus på miljö än den politiska sfären, vilket försämrar möjligheterna att hävda sig mot andra partier och kommunicera miljöfrågan lapidariskt för väljarna. Samt att miljöpartister besitter dubbla rationaliteter, en ideologiskt orienterad och en målorienterad. I fall där Miljöpartiet i hög grad agerat ideologiskt har det inneburit reella bakslag.

Förord

Först och främst vill jag tacka alla empatiska och passionerade miljöpartister som har ställt upp på intervjuer. Till dem hoppas jag kunna ge någon förståelse till varför Miljöpartiet har svårigheter att konkurrera som politiskt parti och lyfta miljöfrågan. Vidare vill jag tacka min familj för deras tålamod med mig under arbetsprocessens gång. Särskilt min lillebror som har visat på betydlig förståelse om varför detta arbete har varit viktigt. Sist men inte minst vill jag rikta särskild uppskattning för mina grannar som har haft tålamod med mig, trots att jag flyttade ut mitt kontor till de gemensamma utrymmena. Och att de har varit villiga att lyssna på mina långa utläggningar tidigt på morgonen.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställning	7
2. Tidigare forskning	8
2.1 Historisk bakgrund	8
3. Teoretiska utgångspunkter	11
3.1 Niklas Luhmann, sociala system, omvärld och resonans	11
3.2 Weber och de fyra handlingstyperna	13
3.3 Teoridiskussion	14
4. Metod och material	15
4.1 Hermeneutiska cirkeln	15
4.2 Förförståelse	15
4.3 Kvalitativa intervjuer	16
4.4 Tillvägagångssätt	17
4.5 Tematisk innehållsanalys	17
4.6 Urval	19
4.7 Avgränsningar	19
4.8 Forskningskvalitet	20
4.9 Forskningsetiska principer	21
5. Resultat och analys	23
5.1 Historia	23
5.2 Struktur och Organisation	24
5.3 Ideologi	26
5.4 Miljöpartiets kommunikation utåt	28
5.5 Samarbets- och oppositionspartier	29
5.6 Väljarnas syn	32
5.7 Sammanfattning	33
5.8 Begränsningar	34

6. Slutsats och diskussion	36
7. Källförteckning	38

1. Inledning

I en studie av Sifo på uppdrag av TV4 framgår att 88% av svenskar är redo att ändra livsstil för klimatet skull.¹ En annan studie av Globescan och Ikea visar ungefär likadant. Där framförs att svenskar får ett högt index vad gäller handlingar för klimatet.² Sverige är också känt för miljöaktivisten Greta Thunberg som reser världen runt för att lyfta klimatkrisen och uppmana folk till handling. Samtidigt visar en rapport från Climate Analytics att Sveriges mål från parisavtalet inte är tillräckliga för att hålla 1.5° målet vid 2030.³ Dessutom har den nyvalda regeringen tagit åtgärder som tyder på att Sverige är på väg mot en negativ utveckling som försämrar möjligheterna att åstadkomma en grön omställning. Miljödepartementet, som har hand om genomförandet av Agenda 2030 och andra miljöfrågor⁴, avvecklades. Frågor gällande klimat och miljö inkorporeras istället i Näringsdepartementet.⁵ Regeringens budgetproposition för allmän miljö- och naturvård 2023 visar en sänkning från 24 799 miljoner kronor 2022⁶ till 19 543 miljoner kronor 2023 och ända ner till 9 965 miljoner kronor 2025.⁷ Det är en halvering på 58%.

Ur ett sociologiskt perspektiv kan miljöfrågan tolkas på tre olika sätt. Dels finns miljöfrågor i samhället. De är skapade av samhället, berör samhället och kan inte skiljas från samhället. Miljöfrågor är också politiska frågor. Eftersom miljöfrågor berör hur miljöproblem ska lösas är de relaterade till föreställningar om hur ett gott samhälle ser ut, vilket politik också gör. Därmed är miljöfrågor politiska. Är miljöfrågor politiska handlar de också om intressen. Olika grupper har olika uppfattningar om vad som konstituerar ett gott samhälle och utifrån sina intressen kämpar för sina frågor. Därmed definieras miljöfrågan olika beroende på gruppen som håller uppe den. Vissa grupper kan se miljöfrågan som en ekonomisk fråga, eller en fråga om sysselsättning. Andra ser det som att miljöfrågan besitter ett inneboende värde och därför prioriterar den. Någonstans måste miljöfrågan prioriteras i relation till andra frågor när det gäller att göra miljöfrågan till en intressefråga.⁸ Som samhällsfråga har miljöfrågan stabil förankring. Svenskar pantar, återanvänder, köper ekologiskt, cyklar,

¹ Karl Mogren, "9 av 10 svenskar" TV4, 7 november, 2022, <https://www.tv4.se/artikel/74W25II4NuLp890jz7RJ4G/sa-manga-svenskar-kan-taenka-sig-att-aendra-livsstil-foer-klimatets-skull>

² IKEA, *Climate Action Research Report*, 11-12

³ Delfosse m.fl., *Sweden: 1.5°C Pathways*, 1

⁴ "Miljödepartementet" Regeringen, hämtad 23 november, 2022, <https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/>

⁵ "Två nya departement bildas" Regeringen, hämtad 23 november, 2022, <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/10/tva-nya-departement-bildas-1-januari-2023/>

⁶ Sveriges regering, *2022 års ekonomiska vårproposition*, 93

⁷ Sveriges regering, *Budgetpropositionen för 2023*, 87

⁸ Lidskog och Sundqvist, *Miljösociologi*, 23-24

sorterar sopor och så vidare. I den politiska sfären, som en politisk fråga, förefaller miljöfrågan ha instabilt underlag. Åtminstone om en tittar på Miljöpartiet som kan tänkas vara miljön och klimatets främsta företrädare⁹¹⁰. Det senaste valet visade ett miljöparti som nästan åkte ur riksdagen. Hur kan det komma sig att en så stor del av befolkningen är villiga att agera för klimatet, och till och med gör så i viss mån, men att detta inte visar sig i hur politiken i riksdagen ser ut? Om en så stor del av svenska befolkningen är mån om klimatet och miljön, varför riskerade Miljöpartiet att nästan åka ur riksdagen?

Mot denna bakgrund söker uppsatsen förstå varför miljöpartiet har svårt att driva miljöfrågan i svensk politik.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att förstå varför miljöpartiet har svårt att lyfta miljö och klimatfrågans akuta relevans i svensk politik och samhälle genom partimedlemmars berättelser på intervjuer.

1.2 Frågeställning

En frågeställning har väglett detta arbetet genom att fungera som en generell riktning för arbetsprocessen. Frågeställningen lyder:

Varför är det svårt för Miljöpartiet att få resonans för miljöfrågan i politisk och samhällslig debatt?

Ändamålet med att ställa frågan är att se hur miljöpartister upplever svårigheten att driva miljöfrågan i svensk politik och samla väljare. Trots förutsättningar, där den svenska befolkningen är samhälleligt engagerade i klimat och miljö, lyckas inte Miljöpartiet utnyttja den potentialen i den politiska sfären. Genom kvalitativa intervjuer med några av partiets företrädare har jag försökt förstå varför Miljöpartiet har svårt att få förankring i svensk politik.

⁹ "Så mycket lovar partierna" Naturskyddsföreningen, hämtad 24 november, 2022, <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/granskning-sa-mycket-lovar-partierna-for-naturen-och-klimatet/>

¹⁰ "bäst och sämst för miljön?" Naturskyddsföreningen, hämtad 24 november, 2022, <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/granskning-vilka-partier-har-varit-bast-och-samst-for-miljon/>

2. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras först tidigare forskning om historiska moment som ledde upp till och skapade förutsättningar för Miljöpartiets grundande. Därefter presenteras en kort överblick kring hur partiets ursprungliga organisation och struktur genomgick förändringar som ett resultat av externa och interna faktorer.

2.1 Historisk bakgrund

I ett kapitel till boken *New Politics in Western Europe: The rise and success of Green Parties and Alternative lists* skriver Evert Vedung under rubriken *Sweden: The Miljöpartiet de Gröna* om den nationella kärnkraftsdebatten som präglade 70-talets Sverige. Vedung argumenterar för att en ny konfliktlinje mejslas fram, en där ekologi och tillväxt står mot varandra i kontrast med den traditionella vänster - höger dimensionen.¹¹ Den nya konfliktlinjen ställde socialdemokrater med folkpartister och moderater för kärnkraft mot VPK och Centerpartiet som ställde sig mot kärnkraft.¹² Efter Three Mile Island olyckan 1979 hölls en folkomröstning om kärnkraft 1980 där tre olika linjer kunde röstas på. Linje 2 vann med 39% vilket sågs som ett nederlag för anti-kärnkraftsrörelsen.¹³ Detta var en stark faktor till att Miljöpartiet grundades 1981.¹⁴ Linje 3, som förespråkade ett stopp till utbyggnad av kärnkraft, förlorade med 38% mot linje 2 som var en sorts medelväg mellan linje 3 och linje 1. För anti-kärnkraftsrörelsen tolkades detta dels som en förlust men också med optimism på grund av det höga stödet mot kärnkraften. Det var här som Miljöpartiet hade förutsättningarna att bildas.

Till en början var Miljöpartiets organisation och struktur mycket platt. I en artikel i Statsvetenskaplig tidskrift, 1991, skriver Åsa Lundgren om Miljöpartiets skepnad vid den tiden. Miljöpartiet höll hårt i idéer om gräsrotsinflytande och demokratisk maktspredning. Från början hade partiet fyra utskott istället för den traditionella partistyrelsen. Bland dem viktigaste är det Politiska utskottet som ansvarade för den långsiktiga idéutvecklingen. De tre

¹¹ Evert Vedung, "Sweden: The Miljöpartiet de Gröna", 142

¹² Ibid, 141

¹³ Ibid, 143-144

¹⁴ Martin Bennulf, "The Rise and Fall of Miljöpartiet", 95

andra var Förvaltningsutskottet, Organisationsutskottet och Tidningsutskottet. De fyra olika utskotten skulle dela på partiarbetet och dubbla uppdrag var inte tillåtet. Det fanns även en riksdagsgrupp som sysslade med dagspolitik.¹⁵ Miljöpartiet hade inte heller en partiledare utan istället fanns det en idé om kollektivt ledarskap där det Politiska utskottets tio ledamöter hade varsitt politiska sakområde.¹⁶ Tanken var att förhindra vad miljöpartister ansåg vara personkult inom andra partier. Åsa Lundgren redogör vidare för Miljöpartiets rotationsprincip som tycktes vara ett hinder för att politiker skulle försumma de ideologiska frågorna. Partiet hade en sexårsgräns för ledamöter i de fyra utskotten medan riksdagsledamöter kunde sitta i upp till nio år.¹⁷

Däremot stötte Miljöpartiet på en rad utmaningar med sin alternativa partiorganisation. Nackdelen med utskotten var bristen på kommunikation och koordination vilket ledde till att utskotten ofta gjorde övertramp angående sina befogenheter genom dubbla arbeten.¹⁸ Journalister från media höll sällan koll på vilka personer inom det politiska utskottet som var ansvariga för vad vilket resulterade i att Miljöpartiet fick dåligt med mediatid.¹⁹ Samtidigt innebar de korta mandatperioderna i utskotten att Miljöpartiet befann sig i ett "ständigt nybörjarstadium" enligt förvaltningsutskottet.²⁰

I ett försök att hantera dessa utmaningar fick Miljöpartiet reformera sin organisationsstruktur. Till en början hade utskotten informella möten i syfte att mer effektivt koordinera arbetet men till slut bildades en samordningsgrupp, vald av utskotten, vars funktion var att bringa utskotten i samklang. Trots sin användbara roll avskaffades samordningsgruppen 1989.²¹ Språkrör började väljas i allt högre grad för att förenkla kontakten med media²² och kongressen beslutade om att öka mandatperioden.²³

När Miljöpartiet kom in i riksdagen 1988 uppstod signifikanta interna motsättningar utskotten emellan. Lundgren diskuterar det och menade att utskotten samt riksdagsgruppen hade olika intressen. Särskilt mellan politiska utskottet och riksdagsgruppen var det särskilda stridigheter. Exempelvis ville riksdagsgruppen skicka representanter till Nobelmiddagen men Politiska utskottet nekade det. Det var inte i linje med Miljöpartiets ideologi.²⁴ Lundgren

¹⁵ Lundgren, "Miljöpartiet - en alternativ partiorganisation?" 58

¹⁶ Lundgren, "Miljöpartiet - en alternativ partiorganisation?", 61

¹⁷ Ibid, 60

¹⁸ Ibid, 59

¹⁹ Evert Vedung, "Miljöpartiet, nedfrysningsteorin och oligarkilagen", 203

²⁰ Lundgren, "Miljöpartiet - en alternativ partiorganisation?", 60

²¹ Ibid, 59

²² Ibid, 61

²³ Ibid, 60

²⁴ Ibid, 66-67

menade att denna typ av interna strider underminerade partiets enighet. Andra partier löser sådana motsättningar genom personöverlappningar mellan olika ledningsgrupper.

Istället för personöverlappning fick Miljöpartiet lösa sådana motsättningar på andra vis. Språkrören blev en unik Miljöpartistisk lösning på samordningsproblemet eftersom de satt i både politiska utskottet och riksdagsgruppen.²⁵ Trots att samordningsgruppen avskaffades 1989 gjorde Miljöpartiet en mycket radikal omstrukturering av partiet på senare år. 1992 avskaffade kongressen de fyra utskotten. I sin plats upprättades en partistyreelse med två språkrör valda av kongressen som för övrigt var de enda som också fick sitta i riksdagsgruppen.²⁶

Från Miljöpartiets grundande fram till 1992 har radikala förändringar skett. Mycket kan härledas till att de originella organisationsprinciperna, som mer eller mindre grundar sig i ideologiska premisser, har fått nedprioriteras för att effektivt konkurrera med andra partier och få plats i svensk politik. Det är tydligt att denna period var en period av anpassning där Miljöpartiet fick förnya sin partistruktur till att alltmer bli strömlinjeformad, centraliserad och lik en traditionell partimodell. I Evert Vedungs analys kan det förklaras av att det finns två motsatta rationaliteter i Miljöpartiet, en värderationell och en instrumentell. Den värderationella ser maktspridningen som ett inneboende värde medan den instrumentella synen ser Miljöpartiet som en funktion för att vinna röster och därmed politisk makt.²⁷ Vedung menar att stegen mot en mer strömlinjeformad organisation indikerar att den instrumentella i viss bemärkelse har gjort viktiga framsteg.

²⁵ Lundgren, "Miljöpartiet - en alternativ partiorganisation" 62-63

²⁶ Miljöpartiet, *Stadgar 1992*, 1, 3

²⁷ Evert Vedung, "Miljöpartiet, nedfrysningsteorin och oligarkilagen", 200-201

3. Teoretiska utgångspunkter

Nedan följer en genomgång av de teorier som har använts för att analysera resultaten. Först introduceras Niklas Luhmanns systemteori och vitala termer som sociala system, omvärld, kommunikation och resonans. Därpå presenteras Max Webers handlingssociologi för att komplettera brister hos Luhmann. Dessa brister diskuteras sedan längst ner.

3.1 Niklas Luhmann, sociala system, omvärld och resonans

När det kommer till klimatförändringarna och samhällets handlingsförklaring har sociologen Niklas Luhmann utvecklat en teori som är relevant i denna uppsats. Luhmann utvecklar en teori om sociala system där han fortsätter med systemteoretisk tradition. Detta gör han genom sin teori om autopoietiska sociala system. Autopoiesis betyder i denna bemärkelse självproducerande sociala system.²⁸ Sociala system producerar sig själva utifrån selektion av information från omvärlden. Hur systemen väljer detta är förknippat med hur systemen sedan kommer att reagera på omvärlden.

Luhmann gör först och främst en viktig distinktion mellan omvärld och sociala system. I Luhmanns teori är det globala samhället ett stort socialt system.²⁹ Det är det mest omfattande systemet som innefattar alla andra sociala system. Här menar också Luhmann att omvärlden vilket är det som ligger utanför sociala system, som exempelvis naturen, alltid är mer komplex än det egna sociala systemet.³⁰ Ett socialt system kan alltså inte hantera all komplex information från omvärlden. Av den orsaken måste samhällssystemet göra en *intern differentiering* alltså bilda specialiserade subsystem som selekterar och bearbetar information från omvärlden. Annars riskerar systemet att bli operativt förlamat, dvs. det kan inte agera.³¹

Inuti samhällssystemet bildas olika subsystem som är specialiserade på egna områden. Det politiska subsystemet är ett sådant exempel. Där opererar det politiska subsystemet utifrån en binär kodifiering: makt eller inte makt.³² Partier konkurrerar om att ingå i regeringsställning för att få makt, annars är de i opposition. När partier observerar händelser från omgivningen måste det översättas till makt eller inte makt. Meningsfulla händelser för partier kan bilda inbördes resonans genom att partier inser att en händelse kan utnyttjas i fullföljandet av

²⁸ Jönhill, *Samhället som socialt system*, 113

²⁹ *Ibid*, 226-227

³⁰ *Ibid*, 95

³¹ Lidskog, "Niklas Luhmann och naturens tystnad", 164

³² Jönhill, *Samhället som socialt system*, 281-282

politisk makt.³³ Det sker en sorteringsprocess. Det som inte uppfattas som meningsfullt i syfte att få makt blir till brus och ignoreras. Ekologiska problem måste tolkas som meningsfullt i syfte att nå makt om partier ska bedriva konkret miljöpolitik. Risken ligger i att partier inte ser miljöfrågan som ett medel att nå makt utan istället ser drivandet av miljöfrågan som en belastning på annan politik, som ekonomisk tillväxt och/eller sysselsättning.³⁴

Inuti det politiska subsystemet i Sverige finns Miljöpartiet som också är ett socialt system. Ett socialt system är ett autopoietiskt kommunikationssystem. Att det är autopoietiskt innebär att systemet producerar sin egen struktur och sina egna element.³⁵ Systemet producerar sig själv genom inbördes kommunikationer vilket är systemets primära operationer.³⁶ Eftersom omvärlden alltid är mer komplex än det sociala systemet, måste systemets kommunikation reducera information från omvärlden. Den måste sortera vilken information som är meningsfull, och vilken som är meningslös.³⁷ Ett socialt system har alltså ett unikt program som selekterar vilken information från omvärlden som systemet ska tolka, förstå och kommunicera internt.³⁸ Ideologi kan tolkas som partiets programmerade reducering av omvärldens information för att ge mening till kvarstående information. På så vis blir ideologin partiets observationella ram av omvärlden. En risk här ligger i partiernas respektive ideologier. Miljöfrågan som politisk fråga kan komma att läggas åt sidan om partiernas ideologier prioriterar andra intressen hos väljare som ekonomisk tillväxt eller sysselsättning. Stora partier kommer inte driva miljöfrågan om det innebär väljarflykt. Sådillvida miljöfrågan inte blir den mest centrala frågan.³⁹

På grund av att Miljöpartiet är ett socialt system i ett politiskt subsystem i ett omfattande samhällssystem innebär det att Miljöpartiet som socialt system har två omvärldar att observera: Det *systemexterna* vilket är den omvärlden som ligger utanför samhällssystemet. Tydliga exempel är miljön och naturen. Och det *systeminterna* vilket är andra system inom ramen för samhällssystemet, dvs andra partier, det politiska subsystemet, andra subsystem och så vidare.⁴⁰

Resonans är det förhållande som uppstår när händelser i omvärlden, exempelvis klimatkrisen i systemexterna omvärlden, leder till en kedja av reaktioner inom systemen som

³³ Lidskog, "Niklas Luhmann och naturens tystnad", 170

³⁴ Lidskog, "Niklas Luhmann och naturens tystnad", 173

³⁵ Jönhill, *Samhället som socialt system*, 113

³⁶ Ibid, 131-132

³⁷ Lidskog, "Niklas Luhmann och naturens tystnad", 170

³⁸ Ibid, 169-170

³⁹ Ibid, 173

⁴⁰ Jönhill, *Samhället som socialt system*, 330-331

observerar och påverkas av händelserna.⁴¹ Resonans är ett begrepp för relationen mellan omvärlden och de sociala systemen. Men sociala system kan inte kommunicera med naturen, utan de kan endast kommunicera om naturen utefter sin egen kodning eller programmering.⁴² Resonans är alltså när en händelse påverkar ett socialt system, vilket leder till reaktioner i samhället och dess system.⁴³ För att förtydliga: hade inte ett vetenskapligt subsystem observerat miljöfaror och klimatkrisen, hade den informationen aldrig kunnat bilda resonans i samhället, dvs en rad reaktioner. På samma sätt försöker Miljöpartiet få resonans för miljöfrågan i det politiska subsystemet och samhällssystemet. Miljöpartiet har ett dubbelt uppdrag i att observera miljö och miljöforskning och översätta observationerna till en politisk fråga som kan locka väljare.

3.2 Weber och de fyra handlingstyperna

Angående sociologi menade Weber att vetenskapen måste ägna sig åt att studera och förstå individers subjektiva mening i socialt handlande.⁴⁴ Därför utvecklade han en teori om fyra handlingstyper i social handling. Weber strävade efter att bilda en sociologisk förståelse om individers motiv och handlande. Främst låg fokuset på individer, men Weber accepterade också att handlingstyperna kunde användas för att belysa organisationers handlande i och med att de utgörs av individer.⁴⁵ De fyra handlingstyperna är grundläggande för att förstå individer och organisationers grunder för handling.

Weber skiljde på beteende och handling. För honom var beteende något automatiskt och reaktivt. Handling ansåg han vara sammankopplat med att individen ger en subjektiv mening till sin handling.⁴⁶ Ur sitt handlingsbegrepp urskiljde han fyra handlingstyper. Dessa är målrationellt, värderationellt, affektuellt och traditionellt handlande.

Målrationellt handlande är handling som görs för att uppnå bestämda mål. Målet är på så vis egenvärdet och därför kräver det att individen räknar ut den bästa möjliga metoden för att uppnå det önskade resultatet. Värderationellt är handlande som görs på basis av egna uppfattningar där målet inte är lika viktigt. Istället beror värderationellt handlande på egenvärden såsom religion, etik och så vidare. Handlingar sker eftersom övertygelsen upplevs kräva eller förvänta att en agerar på ett särskilt sätt.⁴⁷ Affektuellt handlande grundar

⁴¹ Ibid, 388

⁴² Lidskog, "Niklas Luhmann och naturens tystnad," 175

⁴³ Ibid, 168

⁴⁴ Månson, "Max Weber", 101

⁴⁵ Ritzer, *Sociologisk Teori*, 107-108

⁴⁶ Ibid, 107

⁴⁷ Månson, "Max Weber", 102

sig i individens känslotillstånd.⁴⁸ Handlingar som görs på impuls av särskilda emotioner, exempelvis kärlek och lycka, är affektiva handlingar. Traditionellt handlande innefattar handlande som styrs av tradition och sed.⁴⁹

I denna uppsats används målrationellt handlande för att belysa rationaliteter inom Miljöpartiet där partiet eller personer agerar för att uppnå bestämda resultat exempelvis att agera för att få fler röster. Med värderationellt handlande avses handlingar som grundar sig i Miljöpartiets ideologi - där ideologin förutsätter att personer agerar på ett särskilt vis.

3.3 Teoridiskussion

Orsaken till att jag valde Luhmanns systemteori är främst vidden i teorin. Luhmann utvecklar inte endast en teori om sociala system, utan en generell teori om samhället och dess interna sociala system. Jag betraktar hans teori som högst användbar eftersom den fokuserar på kommunikationens betydelse för sociala system. Således används en teori som kan förklara Miljöpartiet som ett socialt och kommunikativt system i ett politiskt subsystem. Innebörden är att jag kan nå kunskap om relationen mellan Miljöpartiet och aktörerna i omvärlden, samt om partiets interna processer och egenskaper.

En brist i Luhmanns systemteori är avsaknaden av en handlingssociologi. Luhmanns starka fokus på kommunikation och sociala system gör att människans handlande lämnas utanför. I syfte att komplettera Luhmanns teori använder jag mig av Max Webers handlingstyper. Specifikt målrationellt och värderationellt handlande. Det valet gjorde jag eftersom Weber kan belysa de subjektiva meningar som individer och organisationer lägger bakom handling. På så vis kan Weber förklara resultat som Luhmann inte hade kunnat göra.

Weber och Luhmann kan anses vara varandras motsatser eftersom Luhmann fokuserar på strukturer av sociala system och kommunikationer, medan Weber istället berör individer och handlande och hur detta skapar sociala strukturer. Som tidigare nämnt i ovanstående stycke vill jag kombinera dessa teoretiker för att söka få en helhetsbild av datan jag samlade in. Med Luhmann uppfattar jag Miljöpartiet, och aktörer runt om, som sociala system i ett politiskt subsystem som måste ha rätt intern kommunikation för att observera och förstå ekologiska problem om de ska kunna omvandla förståelsen till politisk makt. Den bakomliggande meningen som förklarar Miljöpartiets handlande nås genom Webers handlingstyper. På så vis söker jag fånga en helhet i datan med Weber och Luhmann.

⁴⁸ Ritzer, *Sociologisk Teori*, 108

⁴⁹ Månson, "Max Weber", 102

4. Metod och material

Under denna rubrik presenterar jag metoden för uppsatsen. Först börjar jag med en presentation av hermeneutiska cirkeln och min förförståelse. Därefter introduceras en redogörelse för kvalitativa intervjuer som metod. Jag redogör också för studiens tillvägagångssätt och tematiska innehållsanalys. Sist diskuterar jag urval och avgränsningar samt forskningskvalitet och etik.

4.1 Hermeneutiska cirkeln

I modern samhällsvetenskap används hermeneutiska cirkeln för att förstå hur människors förförståelse, den kunskap de har, tillskriver mening till olika objekt i omvärlden. Men förförståelsen kan vara bristfällig och tolka studieobjekten på missvisande sätt. Desto mer en person interagerar med objektet för analys, desto mer kommer personen behöva revidera sin förförståelse.⁵⁰ På så vis sker en växelverkan mellan studieobjektet och förförståelsen. I en sociologisk kontext, som i denna uppsats, menas med förförståelse min tidigare erfarenhet och teoretiska kunskap och studieobjektet är här miljöpartisterna och Miljöpartiet. Denna tolkningsprocess, som kallas för hermeneutiska cirkeln, är samspelet mellan teori och praktik vilket syftar till att ständigt optimera förståelsen av objektet. Självfallet kan förståelsen aldrig vara komplett. Därför är växelspelet i hög grad vitalt.

4.2 Förförståelse

Min kunskap om Miljöpartiet var mycket låg från början. Jag gick in i fältet med väldigt lite information om Miljöpartiet och varför de har svårt att lyfta miljöfrågan. Miljöpartiet är ett parti jag inte har funderat särskilt mycket på. Jag har alltid haft ett intresse för miljöfrågor som klimatkrisen och hur samhället hanterar och inte hanterar den. När jag under sommaren 2022 tog del av nyhetsartiklar som varnade för att Miljöpartiet kunde åka ur riksdagen funderade jag på varför Miljöpartiet har så svårt att lyfta klimatkrisen till sin fördel. Den sociologiska förförståelsen fick mig att undra varför, trots goda förutsättningar, Miljöpartiet har svårt att lyfta miljöfrågan i svensk politik. En långsamt stegrande klimatkras, växande klimatengagemang genom Fridays for future och Greta Thunberg, borde vara tillräckliga förutsättningar för Miljöpartiet att dra nytta från.

⁵⁰ Johansson, *Introduktion till Vetenskapsteorin*, 96

4.3 Kvalitativa intervjuer

I syfte att uppnå kunskap om Miljöpartiets svårighet att få resonans för miljöfrågan i det svenska samhället och politiken använde jag mig av kvalitativa intervjuer. En kvalitativ intervju kan förklaras vara en metod för att få kunskap från någon annan genom en samling frågor.⁵¹ Fördelen med kvalitativa intervjuer är att den ger åtkomst till informanternas livsvärldar. Livsvärldar är de världar som individer själva upplever.⁵² Med hjälp av kvalitativa intervjuer delar informanterna med sig av sin livsvärld genom berättelser och tankar. Det är dessa berättelser och tankar om Miljöpartiet och svårigheten att driva miljöfrågan som blir objektet för analys i denna uppsats. Intervjuguiden utgjordes av i förväg bestämda frågor. Frågorna hade egenskapen av att vara väldigt öppna för att på så vis ge utrymme för följdfrågor. Därefter transkriberades intervjuerna ordagrant.

Kvalitativ intervju som metod har begränsningar. Bland annat är det inte möjligt att säkerställa kausala samband utifrån personers subjektiva förståelser och tolkningar. Istället måste personernas berättelser förstås utifrån teoretiska ramverk vilket innebär att slutsatserna inte kan göra anspråk på att förklara hur det verkliga förhållandet ser ut vad gäller Miljöpartiets svårighet att driva miljöfrågan. Istället handlar det om att fördjupa sig och förklara informanternas berättelser med hjälp av teori. Vidare går det inte att generalisera resultat från kvalitativa intervjuer. Uppsatsens metod och senare slutsatser gör bara anspråk på att förklara mina egna tolkningar av hur informanterna upplever Miljöpartiets svårighet att driva miljöfrågan i svensk politik. Det är därför det hermeneutiska samspelet med materialet har varit centralt. Intressanta delar i transkriberingen har lett mig att undersöka tidigare forskning och teori för att stärka förståelsen och tolkningen av datan. I vissa fall har tidigare forskare haft termer som visat sig användbara för resultat och analys.

Andra möjliga metoder för att uppnå kunskap om Miljöpartiets svårighet att driva miljöfrågan i svensk politik hade varit att utföra en jämförande fallstudie. En sådan fallstudie hade exempelvis kunna jämföra Miljöpartiet med ett mer framgångsrikt grönt parti som Die Grüne i Tyskland. Metoden hade kunnat generera möjliga förklaringar till varför det går bättre för Die Grüne, och varför det går sämre för Miljöpartiet.

I sista instans bestämde jag mig för kvalitativ intervju eftersom jag var intresserad av miljöpartisternas resonemang. Med intervjuer kunde jag generera berättelser och argument från miljöpartisternas egna livsvärldar och på så sätt söka bygga en bättre förståelse om Miljöpartiet, omvärlden och miljöfrågan.

⁵¹ Zetterquist och Ahrne, "Intervjuer", 35

⁵² Thurén, *Vetenskapsteori för nybörjare*, 112

4.4 Tillvägagångssätt

Under arbetets gång utförde jag följande sex steg:

- (I) Jag bestämde att uppsatsens syfte är att uppnå kunskap om varför Miljöpartiet har svårt att driva miljöfrågan trots goda förutsättningar.
- (II) Jag sökte fånga så många möjliga aspekter till frågeställningen som möjligt. Därför utkristalliserade jag sex möjliga teman.
- (III) Genom ett strategiskt urval få tag på informanter med hög kunskap och erfarenhet för att säkerställa data med hög kvalité.
- (IV) Utifrån kvalitativa intervjuer och transkribering göra mig bekant med informanternas livsvärldar.
- (V) Genom tidigare forskning få en överblick på Miljöpartiets historia och organisationsstruktur för att bättre förstå Miljöpartiets historiska kontext och bakgrund.
- (VI) Genom läsning och interaktion med materialet söka alternativa teoretiska förklaringar.

En viktig anledning till att dessa punkter utfördes är på grund av relationen mellan miljöpartisterna och frågeställningen. Frågeställningen söker fånga ett nationellt fenomen hos Miljöpartiet och miljöfrågan. Genom att utföra dessa steg har jag sökt att legitimera förklaringar om det nationella genom intervjuerna med miljöpartister. Luhmann menar här att en forskare håller på med observationer av observationer.⁵³ Genom att intervjua miljöpartister får jag kunskap om deras observationer från inuti partiet. Således observerar jag deras observationer av Miljöpartiet och det svenska samhället. Därutöver används hermeneutik som en grundläggande metod för att analysera delarna, relationen mellan delarna och därefter bilda en helhetsförståelse.

4.5 Tematisk innehållsanalys

En tematisk innehållsanalys är dels en metod för sortering och kodning av data, dels en analysmetod. Ett tema är inte endast data som repeteras, utan det är data som är direkt anknutet med studiens frågeställningar.⁵⁴ Det måste således finnas en relation mellan teman och undersökningens syfte. Teman kan utgå från de teoretiska perspektiv forskaren använder.⁵⁵ Med teori analyseras teman med avsikten att strukturera upp en helhetsförståelse av det empiriska materialet.

⁵³ Jönhill, *Samhället som socialt system*, 58-59

⁵⁴ Bryman, *Social research methods*, 580-581

⁵⁵ *Ibid*, 580

Eftersom Luhmann i systemteorin gör en distinktion mellan omvärld och socialt system var det relevant att också göra sådana distinktioner. Därför delade jag upp intervjuguiden i två tematiska grupper: Utsidan som undersöker informanternas upplevelser om hur aktörer utanför Miljöpartiet ställer sig mot partiet. Och insidan som angår frågor om Miljöpartiets insida. Gruppernas respektive teman har sin grund i Luhmanns systemteori. Eftersom Luhmann ser att det finns ytterligare sociala system inom sociala system finns det många aktörer att ta hänsyn till, däribland samarbets- och oppositionspartier, väljarnas syn och Miljöpartiets struktur och organisation. Temat ideologi grundar sig i Luhmanns teori om att sociala system har en intern kommunikativ programmering vilket reducerar och selekterar information från omvärlden. Hermeneutiken framhåller att kontexten som en undersökning sker i är central för förståelsen. Därför urskiljdes historia som ett tema.

Först var det fem teman, men efter interaktion med materialet hittades ett ytterligare tema som avser Miljöpartiets kommunikation med omvärlden. Temat kom att heta *Miljöpartiets kommunikation utåt*. Temat korsar både utsidan och insidan eftersom det är kommunikation från Miljöpartiet till omvärlden.

Genom läsning av materialet fann jag variationer i teman. Dessa underordnas huvudteman. Så här ser den färdiga tematiska strukturen ut:

Insida	Insida/utsida	Utsida
Struktur och organisation - Demokratifokus - Kunskapsspecialisering	Miljöpartiets kommunikation utåt - Komplex språk - Direkta samband	Samarbets- och oppositionspartier - Triangulering - Miljöfrågan blir kärnkraftsfråga - "Lip Service"
Ideologi - Tre solidariteter - Fundis vs. realister		Väljarnas syn - Symbolpolitik - Konsumentstigmatisering - Invandringsfrågan - Hot, trakasserier och våld
Historia - Anti-kärnkraft - Söldöden - Tyst vår		

Många variationer av teman hittades. Däremot var många inte relevanta till frågeställningen och blev bortsorterade. Därutöver fanns det variationer som hade potential att besvara frågeställningen. Tyvärr fick en avvägning göras för prioritera variationer med bäst potential att besvara frågeställningen och uppsatsens syfte.

4.6 Urval

Urvalsmetoden ligger närmast *criterion sampling*, eller kriteriebaserat urval. Ett sådant urval syftar till att finna personer som uppfyller kriterier som är centrala för studien.⁵⁶ För att hitta informanter med insikt i Miljöpartiet sökte jag aktiva medlemmar med förtroendeuppdrag, eller tidigare förtroendeuppdrag, både inom partiet men också på kommunal och regional nivå. Eftersom sådana personer kan vara svåra att få tag på breddade jag kriterierna för personer utan nuvarande förtroendeuppdrag till minst fem års medlemskap. Uppnåendet av kriterierna har överträffat förväntningarna. Mina informanter kommer från en mängd olika orter i södra Sverige.

En informant kommer från snöbollsurval, där forskaren frågar en informant om ytterligare informanter.⁵⁷ Informanten genom snöbollsurvalet uppfyller de kriterier som först hade ställts.

För att få tag på informanter mailade och ringde jag olika lokalavdelningar för Miljöpartiet för att berätta om uppsatsen. Jag fick tag på en *gatekeeper* eller dörröppnare som är en person med status i fältet, och därmed kan hjälpa till att hitta informanter.⁵⁸ Dörröppnaren vidarebefordrade mitt mail till lokala partimedlemmar. Ungefär liknande gjorde jag med en regional avdelning för Miljöpartiet. Under en period på fem veckor trillade intressena in.

Eftersom alla mina informanter själva kom till mig kan det påverka materialet på så sätt att det är personer med starka åsikter som vill dela med sig av sina tankar. Nackdelen är att informanterna lyfter uppfattningar som inte andra miljöpartister känner igen sig i. Om så är fallet har intervjuprocessen ändå lyckats samla rik och mångfacetterat material.

4.7 Avgränsningar

Miljöfrågan är en fråga som lyfts av olika grupper i Sverige bland annat olika partiobundna aktivistgrupper som Extinction rebellion, Återställ våtmarker, Fridays for Future, Greenpeace osv, organisationer som Naturskyddsföreningen och Fältbiologerna, rörelser som skolstrejker och mängder av olika partier, både lokala och nationella däribland Miljöpartiet, Djurens parti,

⁵⁶ Quinn Patton, "Purposeful sampling", 258

⁵⁷ Eriksson-Zetterquist och Ahrne, *Intervjuer*, 41

⁵⁸ Lalander, "Observationer och etnografi", 105

Klimatalliansen. Även etablerade partier i riksdagen kan förespråka klimatet och miljön ibland. Någonstans behövs en gräns dras. Jag valde att dra den gränsen i den partipolitiska miljön med Miljöpartiet eftersom det är ett folkvalt gräsrotsparti med politisk makt och en av de främsta förespråkarna för miljön i det svenska samhället. På så vis har de även en väldigt specifik historisk erfarenhet som parti och organisation vad gäller att lyfta frågan om miljö och klimatet hos sig själva och aktörer i sin omgivning. Bland annat vanliga väljare, andra partier och så vidare.

Vad gäller utanför Miljöpartiet gäller det att förstå hur Miljöpartiets propagerande för klimat och miljöfrågan ser ut hos aktörer utanför partiet som påverkas av klimatförändringarna. Men dessa är många och kan variera stort. Hur en ung person från landsbygden upplever klimatfrågan kan skilja sig kraftigt från hur en medelålders företagare i staden upplever den. Att försöka intervjua personer ur den svenska befolkningen med hänsyn till relevanta skiktningar är nästintill omöjligt att göra. Därför valde jag att inte intervjua personer utanför miljöpartiet.

4.8 Forskningskvalitet

Validitet och reliabilitet är termer som främst används för att fastställa kvantitativa studiers kvalitet. Validitet angår mätningen av det sociala fenomen forskaren intresserar sig för.⁵⁹ Mäter forskaren det undersökningen avser att mäta? Eller mäter den något annat? Reliabilitet handlar om exaktheten i forskarens metod.⁶⁰ Om samma metod används av en annan forskare, kommer samma resultat uppnås? Reliabilitet passar bättre för kvantitativa metoder eftersom det är svårt att upprepa exakt samma kvalitativa metod och få exakt samma resultat jämfört med kvantitativ metod. En deltagande observation av ett socialt fenomen kommer vara svårt att återskapa eftersom sociala situationer inte kan frysas fast. En enkätundersökning om personers attityder är enklare att återskapa eftersom det finns en viss separation på metod och analysobjekt. Validitet som handlar om metoden mäter det den ska mäta kan vara användbart i kvalitativ metod, men på grund av att fakta om verkliga förhållanden och samband inte kan bestämmas genom kvalitativ metod blir det bättre att använda sig av andra kriterier. Samhällsvetenskapliga forskare, som Guba och Lincoln, har föreslagit fyra kriterier för kvalitativ metod: *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och *bekräftelsebarhet*.⁶¹

⁵⁹ Barmark och Djurfeldt, *Statistisk verktygslåda 0*, 51-52

⁶⁰ Ibid, 52-53

⁶¹ Bryman, *Social research methods*, 390

Trovärdighet avgörs om forskarens resultat korrekt avspeglar de sociala förhållanden i fältet som undersöktes. Detta uppnås om genomförandet av studien är enligt goda standards, dvs att metoden utförligt presenteras. Samt att resultat och analys delas med informanterna innan det publiceras.⁶² Med hermeneutik i åtanke har jag sökt att förfina förståelsen genom att kontinuerligt söka teori som kan förklara resultat. Däremot har jag inte i förväg delat med mig av resultaten och analysen med informanter.

Överförbarhet handlar om att forskarens resultat och slutsatser ska kunna tillämpas på andra miljöer eller liknande miljöer vid en annan tidpunkt. Ett sätt att försäkra sig om god överförbarhet är att producera beskrivningar rika på detaljer genom intervjuer.⁶³ Genom att utgå från en tematiserad intervjuguide har jag fått data om Miljöpartiet som är mångfaldigt, djupt och detaljerat.

I syfte att uppnå pålitlighet bör forskaren vara öppen med sin metod för att låta läsare och kritiker bedöma uppsatsens pålitlighet på basis av forskarens tillvägagångssätt.⁶⁴ Genom en löpande presentation av olika moment under tillvägagångssättet har jag försökt vara så transparent som möjligt med min metod.

Med bekräftelsebarhet bör forskaren vara noga med att inte låta personliga övertygelser eller teoretiska benägenheter påverka studiens resultat. Samtidigt som forskaren framhåller att fullständig objektivitet inte är möjlig.⁶⁵ Genom att presentera min förförståelse och använda relevant teori med gott förklaringsvärde i resultat och analys, har jag strävat efter att undvika att personliga övertygelser och teoretiska preferenser kommer i vägen för studiens syfte.

4.9 Forskningsetiska principer

I samlandet av data genom intervjuer har Vetenskapsrådets fyra etiska riktlinjer beaktats. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att forskaren skall upplysa studiedeltagarna om uppsatsens innehåll och riktning, samt att deltagandet är frivilligt och att de har rätt att avbryta sin medverkan.⁶⁶ Samtyckeskravet innefattar att deltagarna ska samtycka till sitt deltagande i studien.⁶⁷ Konfidentialitetskravet berör informanternas rätt till anonymitet och att information

⁶² Ibid, 390

⁶³ Bryman, *Social research Methods*, 392

⁶⁴ Ibid, 392

⁶⁵ Ibid, 392-393

⁶⁶ Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, 7

⁶⁷ Ibid, 9

hanteras på ett sådant vis att informanterna inte kan kännas igen.⁶⁸ Nyttjandekravet avser användningen av informanternas information. Informationen får endast användas för vetenskapliga ändamål och skall inte delas till tredje part.⁶⁹

Under intervjuernas utförande har samtliga deltagare blivit informerade om uppsatsens målsättning och plan, samt om anonymitet och att informationen inte kommer spåras tillbaka till dem själva. Deltagarna har också fått möjligheten att samtycka till intervjun, och att bli inspelade. De har också fått möjlighet att avbryta inspelningen och intervjun.

Vad gäller konfidentialitet har stor vikt lagts på att anonymisera informanterna. Siffrorna som anger informanterna har blandats för att på så vis inte kunna koppla personerna till en kronologisk ordning. I metodavsnittet har jag redogjort för informanternas olika positioner genom väldigt generella beskrivningar. Konfidentialitet är extra viktigt på grund av informanternas möjliga sårbara positioner som politiskt aktiva personer. Information från informanter har inte delats med tredje part.

⁶⁸ Ibid, 12

⁶⁹ Ibid, 14

5. Resultat och analys

Nedan presenteras resultaten och analysen uppdelad i tematiska sektioner. Först introduceras teman om Miljöpartiets insida nämligen historia, organisation och struktur och ideologi. Därefter en sektion om Miljöpartiets kommunikation utåt. Efter det presenteras teman som samarbets- och oppositionspartier och väljarnas syn. I varsin sektion uppvisas först frekventast citat, därefter diskuteras citaten i relation till relevantast teori och tidigare forskning. I slutet av kapitlet görs en sammanfattning av resultaten och analysen för att uppnå en helhetsförståelse.

5.1 Historia

Miljöpartiets språng från anti-kärnkraftsrörelsen var ett resultat av en större samhällelig debatt om kärnkraft som ledde till en stor frustration. Händelser som Three Mile Island olyckan skapade en våg av resonans inom den svenska politiken, som tvingade riksdagspartierna att gå med på en folkomröstning. När linje 2 vann istället för linje 3, som var mest anti-kärnkraft, visade det att de etablerade partierna inte kunde hantera kärnkraftsfrågan vilket ledde till Miljöpartiets grundande något år senare. Något som informant 4 återberättar på följande sätt:

“jag skriver väl under på ganska mycket på den officiella historien. Alltså det parti som startades... som en del av miljö och fredsrörelsen. Eh grundades av Per Gahrton. Det var väl ,mycket också eh irritation över den här kärnkraftsomröstningen när [linje 2] vann och man tyckte att... att det var inget riktigt motstånd. Så det blev liksom en frustration av det, tror jag.”

Inte bara kärnkraften var viktig i Miljöpartiets historia. När det gällde att få in Miljöpartiet i Sveriges riksdag 1988 var det nyheter om en massdöd av sälar på Västkusten som gav partiet vidare legitimitet att komma in i riksdagen.⁷⁰ Något som informant 7 indikerar:

“Ja. partiet startade ju 81 iallafall liksom. Vi hade ju stark miljörelse också den när det blev.. det var det här säl.. vad heter det? Massa säldöden som ledde till att folk insåg så konkret och tydligt att miljöfrågan påverkar liv och död”

En annan informant berättar om boken *Tyst vår* som startade upp diskussionen om miljö och klimat i Sverige:

⁷⁰ Evert Vedung, “Sweden: The Miljöpartiet de Gröna”, 152-153.

“Du kanske har läst boken tyst vår; tyst vår som kom då när fåglarna. Ja plötsligt märkte man att det blev mycket tystare. Var finns här alla småfåglarna? Varför finns här inte fasaner längre och så så. Så kom de i underfund med att de åt ju betat utsäde.”

Evert Vedung skriver också om bokens betydelse för att starta upp en nationell diskurs om miljöfrågorna, och att den blev ett viktigt verk för miljö rörelsen. *Tyst vår* kom ut 1963 i Sverige. Självfallet är det mycket tidigare än Miljöpartiets grundande. Men betydelsen den hade för miljö rörelsen var central eftersom det startade upp debatten om miljöfrågor.

Fröet för Miljöpartiet fanns lång tid innan partiet grundades. Nationella diskurser om fågeldöd, kärnkraft och säldöd tillät partiet att bli ett politiskt relevant parti. I Luhmanns terminologi betydde det att det svenska samhällssystemet började uppfatta miljöproblemen i omvärlden som ett ekologiskt problem. Detta bildade resonans inom de redan etablerade partierna och hos den svenska befolkningen som protesterade mot uppfattningen att miljön missköttes. När det inom miljö rörelsen uppfattades som att de politiska partierna inte kunde erbjuda adekvata lösningar på de nya problemen, fick istället ett nytt politiskt parti bildas. Då bildades ett miljöparti med syftet att uppnå politisk makt. Partiet hade en intern kommunikation och kodning vilket såg miljö, klimat och ekologi som meningsfullt. Därmed kunde de effektivare kämpa för sådana frågor. Miljöpartiet som socialt system kan inte kommunicera med sin omvärld, utan endast om den. Naturen och miljön blev huvuddelar i Miljöpartiets förståelse av omvärlden. Endast så kunde Miljöpartiet bringa fram en bra och stark politik för miljön.

5.2 Struktur och Organisation

Som tidigare påpekat var Miljöpartiets interna struktur och organisation mycket demokratiskt med fyra utskott, kollektivt ledarskap och korta mandatperioder under sina första år. Däremot stötte den ursprungliga organisationsmodellen på hinder och utmaningar vilket ledde till att Miljöpartiet fick omorganisera sig för att bemöta de utmaningar som kom med media, konkurrensen med andra partier, vinna väljare och så vidare.

Sedan 1992 har Miljöpartiet fortsatt genomgå interna förändringar. Men det existerar fortfarande ett starkt demokratiskt fokus, något som lyfts fram av informant 7:

“Och det var väl från början väldigt, inte så uppstyrt och mycket fokus på demokrati. Det fokuset finns fortfarande men liksom på ett mer standardiserat och [strömlinjeformat] sätt. För nu är det liksom ett, ett parti liksom . . . och det finns fortfarande väldigt mycket av kulturen amen att lyssna på varandra, ha högt förtroende till sina medlemmar.”

Att Miljöpartiet har en stark intern kultur av demokrati är något som många av informanterna hävdar. Detta samtidigt som partiet har blivit mer strömlinjeformat. Partiet har kongresser varje år, och det finns en intern kultur av att miljöpartister, oavsett hur unga, gamla, eller erfarna de är, ska alla få komma till tals och lyssnas på. Informant 6 förklarar fördelen med detta:

“Det är ju väldigt, väldigt höga krav på demokratisk, den demokratiska processen. ... Och det är, det gör ju att, det gör också att man får ett väldigt stadigt parti . . . men får man lov att argumentera för sin sak så är det lättare att acceptera andras åsikter.”

Fördelen som informant 6 förklarar är att den interna demokratiska processen ger en intern kultur av ömsesidig acceptans för varandras skilda åsikter och uppfattningar om politik. I sin tur bör det underminera att interna falanger bildas, vilket påpekas av informant 4:

“Ja, jag tror det är mindre risk att det blir liksom falangstrider i vårt parti jämfört med moderater eller socialdemokrater som är mycket mer toppstyrda. ... Medans i miljöpartiet är det lite mer hipp som happ. Det är ingen som kan definiera dig till den eller den falangen.”

Den demokratiska processen är stark vilket leder till en större omfattning av acceptans vad gäller varierande åsikter. Detta minskar behovet av att ingå i falanger. Istället har Miljöpartiet en mångfald av åsikter och uppfattningar kring hur politiken ska se ut, miljöfrågan behandlas och partiet ledas. Däremot finns det möjligheter för konflikt som informant 3 beskriver nedan:

“Det är lite toppstyrt men inte jätte toppstyrt. Det är lite bråkigt får jag nog säga, vi har en tendens att bråka mycket med varandra.”

Informant 3 förklarar vidare:

“...sätter inte riktigt kraften på att få genomslag utåt utan bråkar internt “varför kommer vi inte ut med vårt budskap? Ska vi ha detta radikala förslag? Eller detta som inte är så radikalt? Men det är ett parti med väldigt hög kunskapsnivå. Det är en massa nördar som är jätteintresserade av sina sakfrågor liksom och läser på och läser på, men kommer kanske inte så ofta till konkret handling”

Att det är ett parti med hög kunskapsnivå och “nördar” är återkommande i intervjuerna. Det finns alltså en tydlig fördel med demokratifokuset inom Miljöpartiet. I och med att miljöfrågan är en stor och komplex fråga, som grundar sig i naturvetenskaplig forskning, är det användbart att ha en bred interndemokrati som tillåter personer att presentera sin specialistkunskap. Nackdelen med den starka interna demokratin är att det kan leda till bråk

och att man inte kommer till konkret handling. Av de informanter som har berättat om egna förslag är det uppenbart att åsiktsvariationen är mycket stor. Vissa förslag är helt motsägande andra förslag och så vidare. Det är möjligt att den stora variation som finns leder till bråk och olösta diskussionsämnen, särskilt vad gäller hur partiet ska ta ställning och röra sig framåt.

I enlighet med Luhmann leder den höga specialiseringskunskapen kombinerat med den interna demokratin till oenigheter och “internt rabalder” (informant 3). Miljöpartiet utgörs av personer med expertkunskap inom egna områden vad gäller ekologiska problem. Följden blir att Miljöpartiets fokus på naturen tar större intern plats än varför partiet har svårt att förmedla sin politik på ett effektivt sätt. Fokuset på informationshämtning ligger på naturen, och mindre på det politiska subsystemet. Detta är inte samma sak som att säga att partiet endast fokuserar på naturen, och därför har svårt att komma fram med en praktisk politik. Snarare handlar det om Luhmanns resonemang om att omvärlden alltid är mer komplex än det egna sociala systemet. Det gör ju att det egna sociala systemet, alltså Miljöpartiet, måste reducera informationen från omvärlden, och därmed göra ett urval om vilken information den ska förstå och kommunicera inbördes. Miljöfrågans komplexitet kräver personer med hög specialiserad kunskap som sedan kommunicerar invändigt om vad som bör prioriteras. När partiet bemöter externa utmaningar eller tillbakagångar, leder det till en låg resonans inom partiet dvs debatter och bråk om varför eller hur de bör lösa motgångar som t.ex. bristande väljarstöd. Men eftersom partiet har en högre expertkunskap på miljön, och mindre på hur ett parti konkurrerar, lockar väljare, utnyttjar externa rörelser och så vidare, leder det till intern förvirring och bråk. Partiet blir handlingsförlamat. Detta är en möjlig förklaring till varför vissa av informanterna uttryckte en generell häpnad över varför Miljöpartiet nästan åkte ur senaste riksdagsvalet. Som informant 6 uttrycker det:

“Men det fanns inte en enda, en enda katastrof, eller? Det var ingen som gjorde bort sig. Det var ingenting sånt i valrörelsen. Ändå var det så konstigt och ändå så åkte vi nästan ur.”

Informanten ovan uttrycker förundran angående Miljöpartiets valresultat.

I enlighet med Webers teori om handlingstyper syns hur Miljöpartiet har blivit mer målrationellt när det gäller partistrukturen. Partiet har blivit mer strömlinjeformat, förmodligen för att hantera externa krav och utmaningar.

5.3 Ideologi

Nästan alla informanter hävdade att Miljöpartiets ideologi utgörs av tre solidariteter som informant 5 återger:

“Ja, det är att man är solidarisk med all världens alla människor, världens alla djur och är solidarisk med kommande generationer.”

Hur ideologin sedan hanteras och används varierar mellan informanterna. Vissa informanter ser ideologin som en grund där ställningstagande görs i kombination med aktuell dagspolitik. Få avfärdar ideologin helt medan andra håller hårt fast vid ideologiska ställningstaganden. Det verkar finnas två konkurrerande rationaliteter hos informanterna som inte nödvändigtvis separerar miljöpartister från varandra, men istället mynnar ut i deras personliga ställningstaganden. Den fjärde informanten framställde det så här:

“Och de fundis är mer ideologiskt tänkande. Och [realisterna] är mer ‘nu ska vi skapa... nu [ska vi göra] skillnad’ som är viktig . . . [realisterna får] kanske kompromissa mer med sin ideologi för att komma [till bestämda mål]. Och där har vi ju, sen länge [har det] varit så att realisterna har [vunnit].. annars hade vi aldrig kommit till regering. Så det är realisterna som har vunnit.”

Detta påminner om Vedungs terminologi om värderationella och instrumentella uppfattningar. I informantens ord beskrivs detta som ett spänningsförhållande mellan två rationaliteter där den ena prioriterar ideologin, och den andra är mer realistiskt orienterad och kan kompromissa med ideologin för att uppnå mål. Som tidigare nämnt under tema struktur och organisation finns det inte några tydliga falanger, utan istället utgörs den interna miljön av två motsatta rationaliteter. Rationaliteterna är inte likställda med två konkurrerande falanger eftersom vissa informanter uppvisar båda rationaliteter samtidigt, exempelvis informant 9:

“Men när det kommer till just invandring och se det som ett problem eller se brottslighet som ett resultat av invandring. Det går inte att diskutera, det är liksom såhär så himla principfast för mig att jag rör mig inte en tum på den frågan”

Samt citatet nedan:

“Jag tycker att tanken är jättegod med två språkrör och jag tycker att det är. ... Jag tror att det blir lite förvirrande på politisk nivå så jag tycker inte att vi borde ha den organisationen när det gäller just på riksnivå. I riksdagen och så, så tycker jag att det är dumt att ha två språkrör”

Citaten ovan visar på de två rationaliteterna. Å ena sidan är informanten ideologisk vad gäller invandringen eftersom det är direkt kopplat med solidariteten med alla världens folk. Å andra sidan är informanten empatisk till den ideologisk-organisatoriska frågan om språkrör men menar istället att det är mindre effektivt att ha två språkrör. Därför ställer informanten

sig emot den dubbla språkrörsfrågan. Vilket är en ståndpunkt som inte grundar sig i Miljöpartiets ideologi, utan snarare är en lösning på externa utmaningar. I detta fall svårigheten att kommunicera politiken.

När Evert Vedung talar om värderationella kontra instrumentella perspektiv inom Miljöpartiet är Vedung begränsad till att beröra Miljöpartiets organisatoriska struktur. När informant 1 beskrev rationaliteterna "fundis" och "realister" fångar de ett större ideologi - realistiskt spektrum där ideologiskt tänkande ställer sig mot realistiskt tänkande, till skillnad från att organisationsteori ställer sig mot realistiskt tänkande som Vedung gör.

Resonemanget om fundis och realister liknar Max Webers handlingstyper: målrationalt handlande och värderationellt handlande. Av de rationaliteter som finns i Miljöpartiet är den ena målrationalt orienterad och anpassar sig efter den dagspolitik som finns. Det innebär situationer där ett kompromissande av ideologin kan ske. Den andra rationaliteten är värderationell, och ser ideologin som essentiell och därmed inte förhandlingsbar.

Ett exempel där den värderationalismen vann syns i Miljöpartiets ställningstagande i flyktingfrågan under regeringsperioden 2014 till 2018. Många av informanterna såg Miljöpartiets öppna ställningstagande i flyktingfrågan som en högst ideologisk fråga, oavsett deras egen åsikt om den. Informant 9 redogjorde för det tydligast i nyss nämnda citaten ovan.

5.4 Miljöpartiets kommunikation utåt

Informant 7 beskriver nedan hur miljöfrågan tenderar att bli komplex i partiets kommunikation:

"Miljöpartiet är väldigt mycket 'komplext system o vi måste göra allt o titta på massa områden'"

Informant 3 redogör för hur detta kan se ut i verkligheten:

"Vi försöker kommunicera som att den här varma sommaren är klimatets fel och sen kommer nån och säger 'ja men i vintras var det kallt' Och så försöker vi då 'jamen, titta, det är detta och detta' så blandar vi in oss i ett jättesvårt resonemang om att det kan bli både och, långtidseffekter och korttidseffekter och så får vi inte ut ett vettigt budskap av det."

Miljöpartiets höga kunskapsnivå vad gäller klimat och miljöfrågan, och givetvis frågornas komplexitet i sig, gör det utmanande att kommunicera det på ett sätt som blir kort, effektivt och slående.

Komplexa samband är inbyggd i miljöfrågan vilket gör det svårt att kommunicera ut den på ett produktivt vis. Istället tar andra partier chansen att "snuttifiera" miljöfrågan till en kärnkraftsfråga. Informant 3 beskriver detta nedan:

"Problemet med miljöfrågan är väl att den är så komplex. ... Det är lätt att bara, snuttifiera ner till ett ja eller nej, kärnkraft eller inte, när det är så mycket mer, och folk orkar inte ta in mycket mer av komplexa samband och sånt. Tror jag"

En annan informant menade att det är svårt att få gehör om inte det händer stora saker som bombningen i Hiroshima eller kärnkraftsolyckan i Chernobyl:

"Man får ju bara gehör för de här frågorna när det händer nåt stort och det är ju elände i Hiroshima, nä vad heter det? Ehh Japan? . . . Eller Chernobyl, eller så. Chernobyl var ju närmre"

Det intressanta med resonemangen ovan är att miljö och klimatfrågan är komplex på det sätt att det råder komplexa samband och gör det svårt att kommunicera ut frågan. När det istället sker olyckor eller andra stora händelser blir sambanden direkta i folks medvetanden. Liknande skedde med Three Mile Island olyckan, *tyst vår* och säldöden som var viktiga för att Miljöpartiet skulle komma till. Klimatkrisen exempelvis är en långsam process, vilket gör att de sambanden inte visar sig som direkta för allmänheten.

Det ter sig vara en utmaning att översätta en så massiv komplex fråga som miljöfrågan till tydliga samband som legitimerar livsstilsändringar för klimatets och miljöns skull utan att stigmatisera de egna väljarna. Det är ett känsligt led som måste underhållas om Miljöpartiet vill skapa mer sympati för miljöfrågor.

Med Luhmanns teori kan det tolkas som att Miljöpartiet och dess medlemmar ser dessa komplexa samband utifrån sin egen selektiva kodning av omvärlden. När det däremot gäller att nå ut med Miljöpartiets vädjande blir det svårt att göra det på ett genomgripande sätt hos allmänheten. Klimat och miljöfrågorna bildar stor intern resonans hos Miljöpartiet, men hos allmänheten får de en lägre resonans eftersom frågorna kommuniceras ut komplext och utan tydliga samband för väljare som de senaste citaten visar.

5.5 Samarbets- och oppositionspartier

De flesta miljöpartisterna upplevde att både samarbets- och oppositionspartier "tog" miljöfrågan från Miljöpartiet. En av informanterna beskrev det som "triangulering":

"man pratar om det här med triangulering. Att man liksom går in och tar andra partiers frågor. Och det är många som velat triangulera sig in på miljöfrågan."

Med "triangulering" menar informanten händelser där andra partier tar miljöfrågan från Miljöpartiet i syfte att kvarhålla väljare. Informanten jämför med Sverigedemokraterna som ska ha fått behålla sin invandringsfråga mycket längre, och därmed ensamt kapitaliserat på den. För Miljöpartiet har trianguleringen istället inneburit förlust av potentiella röster. Informant 7 beskrev detta som att andra partier håller fast sina väljare:

"och då moderaterna [bara] säger 'aa men vi bryr oss liksom', då stannar de kvar tror jag. Så de håller kvar sina väljare som är klimatoroliga liksom."

Samtidigt som vissa Miljöpartister ser det som en bra sak att andra partier anammar en klimat- eller miljöpolitik, finns det däremot också en bred uppfattning om att andra partier egentligen är oärliga och opålitliga i miljö- och klimatfrågorna, som informant 3 beskriver:

"i slutändan så prioriterar partierna alltid något annat . . . när det har ställts på sin spets så har de gett vika på miljöfrågan iallafall. Sen har de kanske velat lyfta det genom debattartiklar när de märkt att 'oo här bryr sig väljarna.' Men sen i slutändan så ba (gestikulerar ett kast)"

Det finns alltså en utbredd övertygelse hos informanterna att övriga partier inte bara tar miljöfrågan från Miljöpartiet för att hålla fast väljare och väljarmaximera utan även gör så på ett ytligt sätt där miljöfrågan bortprioriteras i slutändan. Trots valaffischer om "Nu löser vi klimatet" har den nya regeringen skurit ner budgeten för allmän miljö- och naturvård med 58% under en fyraårsperiod. Även Vänsterpartiet tonade ner miljöfrågan inför valet. Informant 3 påpekar senare att det kan bero på att miljön helt enkelt inte är en integrerad del av partiernas respektive ideologier. Informant 8 förklarar hur Centerpartiets betoning på äganderätten försummar god skogshållning och kallar det för "Lip Service":

"De säger ju rätt ofta att de är ett miljöparti och det krockar med deras deras... framhållande av [äganderätten]. Vi pratar om skogen till exempel här i Sverige så så trycker dem ju så hårt på ägar, äganderätten att miljöfrågorna får stryka på foten. ... så det är ju 'lip service' från Centerpartiet."

Vidare är det inte bara en triangulering av miljöfrågan och sedan ett ytligt hanterande av den. Informanterna upplever också att de andra partierna avsiktligt arbetar för att "förlöjliga", "smutskasta" och förvränga Miljöpartiets politik för väljarna. Informant 2 berättar:

"Det finns många som lägger stor del av sin politiska kraft, som inte är våra politiska vänner, på att berätta vad vi tycker, har gjort och hur vår politik ser ut. ... Det finns, ganska ofta som människor försöker berätta hur vår politik ser ut"

Citatet ovan visar på det fenomenet. En annan informant menar att det bland annat kan handla om att andra partier får det att verka som att Miljöpartiet är mot bilister, folk på landsbygden och helt enkelt vill göra det svårare för vanliga människor. På så vis lyckas de andra partierna övertyga väljare att Miljöpartiet är emot deras intressen.

Förutom det är en annan avgörande sak hur oppositionspartierna lyckades tvinga miljöfrågan in i ett dödläge inför valet där kärnkraftsfrågan blev central i miljö och klimatfrågan. Informant 3 konstaterar lakoniskt:

“Vi hamnade bara i kriget kärnkraft eller inte kärnkraft”

Och informant 9 berättar närmare:

“Det har inte ens varit en konkurrens, det har bara varit ett totalt [överkörande] tyvärr för att.. om vi har debatterat klimat då har det bara varit kärnkraft och ingenting annat. Nästan uteslutande.”

De tidigare oppositionspartierna, som idag är regeringspartierna, lyckades enligt många informanter att dominera miljö- och klimatdebatten genom att oavbrutet trycka på kärnkraftsfrågan. Det fördärvade förutsättningarna för Miljöpartiet att kunna diskutera andra angelägna miljöfrågor.

Det unika med Miljöpartiet är deras strävan att selektera och tolka information från naturen och dess problem för att översätta det till politiska frågor. När andra partier ser att detta blir gynnsamt för Miljöpartiet väljer dem att triangulera miljöfrågan. Det kan tänkas bero på att andra partier är mer målmedvetet inriktade när det kommer till politik som inte är ideologiskt central dvs en del av deras interna programmering. För andra partier uppfattas miljöfrågan som meningsfullt för deras makt/inte makt kod. Det blir ett sätt att få makt genom att hålla kvar väljare.

Resultatet blir att övriga partiernas miljöpolitik blir ihålig där miljöpolitiken fungerar mer som ett medel att samla och hålla kvar röster, och än mindre ett sätt att genomföra meningsfulla miljöreformer. Därutöver, när andra partier förvränger Miljöpartiets politik för allmänheten isoleras partiet och deras faktiska miljöpolitik från väljare. Strategin att vända debatten till en fråga om kärnkraft “ja eller nej”, innebär ytterligare att Miljöpartiet inte lyckas nå ut med komplexa och viktiga miljöfrågor. Högerpartiernas perpetuella fokus på kärnkraft gjorde det svårt för Miljöpartiet att kommunicera ut den omfattande miljöfrågan.

5.6 Väljarnas syn

Att Miljöpartiet är en av dem mest hatade eller förlöjligade partierna råder det samstämmighet om bland informanterna. I materialet förekommer berättelser om fysiska angrepp, hot på sociala medier, verbal misshandel och hån för att man är miljöpartist. Det finns extremt negativa hållningar mot Miljöpartiet från väljare. Informant 4 förklarar:

“På den frågan “vilket parti tycker du näst mest illa om” så är det efter sverigedemokraterna kommer miljöpartiet. Och det kan man tycka är konstigt med ett parti som eh vad ska man säga vars politik de flesta i praktiken mer eller mindre har anammat, iallafall i retoriken. ... Ändå är miljöpartiet det parti som är näst mest illa omtyckt.”

Informanten ovan refererar till en studie som har undersökt väljarnas attityder till Miljöpartiet. Studien kom fram till att Miljöpartiet är det näst mest hatade partiet efter Sverigedemokraterna. En studie från Brottsförebyggande Rådet visar att Miljöpartister är också det parti vars politiker blir mest utsatta för hot, trakasserier och våld.⁷¹ Vad säger då informanterna om vad detta kan tänkas bero på? En förklaring har att göra med Miljöpartiets fokus på “symbolpolitik” och stigmatisering av konsumenter. Informant 4 framför det tydligast:

“Sen tror jag också att när man mobbar miljöpartiet så är det ju för att man tycker att vi ägnar oss åt symbolpolitik inom miljö. Då blir det någonting negativt i miljöfrågan. Då är det plastpåseskatter och såna här grejer, småskatter, punktskatter som miljöpartiet har varit ganska, vad ska man säga, upptagna med att plocka såna politiska poäng”

Informanten menar att väljare har en negativ syn på Miljöpartiet på grund av de mindre reformer som partiet har kämpat för i riksdagen. Speciellt plastpåseskatten är en sak som andra informanter ser som en förklaring till varför Miljöpartiet mobbas och inte blir taget på allvar. En annan förklaring hos informanterna har varit Miljöpartiets ställning i invandringsfrågan, där partiet har kämpat för en öppen invandring. Informant 7 förklarar:

“O sen finns det ju verkligen dem som tycker att miljöpartiet har förstört Sverige. ... Att man menar att det är Miljöpartiet som har drivit på för en öppen invandringspolitik och [att] den här invandringspolitiken har förstört Sverige så”

Informanten menar att Miljöpartiet har utmärkts av sin öppna flyktinghantering. Det har lett till att väljarnas syn på partiet har försämrats. Miljöpartiets profilerade hantering av flyktingkrisen 2015 kan ha lett till en polarisering mot partiet där väljare har förknippat

⁷¹ “Var fjärde politiker utsatt för trakasserier, hot eller våld under 2020”

flyktingmottagandets konsekvenser med Miljöpartiets politik. I citatet ovan visar det att en sådan uppfattning existerar hos miljöpartisterna. Åtminstone i informanternas upplevelser med väljare.

Luhmann påstår att sociala system har begränsad resonanskapacitet. Eftersom samhället är ett socialt system innebär det att allmänheten, dvs medborgare och andra sociala system, har en begränsad resonanskapacitet. På grund av miljöfrågan och klimatfrågans vetenskapliga komplexitet blir det svårare för den att finna högre resonans hos befolkningen. Om brottslighet upplevs vara en direkt följd av öppen invandring leder det till högre resonans hos befolkningen. Resultatet blir att invandringsfrågan tränger ut miljöfrågan. Miljöfrågan och klimatkrisens relevans avfärdas än mer om Miljöpartiet ses arbeta med symbolpolitik. Följden blir att Miljöpartiet utmärks och beskylls för den öppna invandringens negativa konsekvenser, och deras viktigaste frågor om miljön och klimat reduceras i relevans.

5.7 Sammanfattning

Ända sedan Miljöpartiets grundande har partiet haft en stark demokratisk kultur, hög kunskapsnivå och en ideologi med omfattande fokus på natur, djur, miljö, världsmedborgare och framtida generationer. Demokrati kan tolkas som en typ av intern differentiering där poängen är att öka informationsinhämtningen från omvärlden. Får alla lov att framföra sin expertkunskap internt leder det till att organisationen i stort kan förstå och tolka mer av omvärlden. Det blir ett parti med hög kunskapsnivå. Samtidigt blir det svårt att kommunicera miljöfrågans relevans för väljare. Miljöfrågans inneboende komplexitet gör det utmanande att översätta den lakoniskt så att väljare kan förstå. Det leder till att andra partier tar tillfället i akt för att målrationellt kopiera Miljöpartiets miljöpolitik. Mest för syftet att hålla kvar sina väljare. De andra partierna lyckas också stigmatisera Miljöpartiet genom att vända deras politik mot väljarnas intressen. Miljöpartiet blir missförstått och avfärdas.

Sociala system är också begränsade i informationen den kan tolka från omvärlden. Intern differentiering genom demokratisk kultur är en effektiv metod för att förstå mer information från omvärlden. Men i Miljöpartiets fall blir det inte tillräckligt. Partiet brister i sin observation och förståelse av den politiska omvärlden. Miljöpartiet blir således operativt förlamat när andra partier triangulerar, förminskar miljöfrågan till kärnkraftsfrågan eller felaktigt återger partiets politik för väljarna.

Med Webers terminologi finns dubbla rationaliteter i Miljöpartiet. En målrationell som prioriterar bestämda mål, oftast på bekostnad av ideologin och en värderationell som lägger

ideologin i centrum. Som tidigare noterat är ideologin mycket omfattande för att inkludera naturen, världens alla folk och framtida generationer. Den starka demokratiska kulturen förhindrar däremot falanger inom partiet. Rationaliteterna mynnar istället ut i miljöpartisternas åsikter där båda kan finnas samtidigt hos en miljöpartist.

Väljare beskyller Miljöpartiet för symbolpolitik och invandringens konsekvenser. Den öppna flyktingpolitik som Miljöpartiet drev i regeringsställning är direkt knutet till solidariteten med alla världens folk. Utifrån Miljöpartiets ideologiska kod ses invandringsfrågan som meningsfull, och något som måste kämpas för. Alltså var det öppna flyktingmottagandet ett starkt värderationellt ställningstagande. Plastpåseskatten, som kritiserats för att vara symbolpolitik, kan också tolkas som ett värderationellt ställningstagande där poängen är att genomföra reformer, oberoende av populariteten hos väljarna. Tidvis agerar också Miljöpartiet målrationellt. Förändringen i organisationsstrukturen, och inträdet i regering kan tolkas som målrationellt eftersom det handlar om att effektivisera partiorganisationen och att få igenom politik via regeringsställning. Följderna av det betydande fokuset på värderationella ställningstagande har blivit att Miljöpartiet inte uppfattas som verklighetsförankrat. Särskilt inte hos en befolkning som inte delar deras breda ideologi.

Resultatet blir att Miljöpartiet får svårt att driva miljöfrågan och få resonans i svensk politik och i samhället. Miljöpartiets selektiva kodning som primärt fokuserar på miljön, gör det svårt för partiet att konkurrera med andra partier. Såväl som ett överdrivet värderationellt handlande får Miljöpartiet att uppfattas som orealistiskt av väljare.

5.8 Begränsningar

Luhmanns systemteori lägger stort fokus på sociala system och kommunikation. Till den grad att individer och deras handlingar riskerar att försummas. För Luhmann är individers handlingar istället resultat av intern programmering eller selektiv informationshämtning från omgivningen. Men en sådan intern programmering bildas av människor i sitt agerande som sociala aktörer. Genom att inkludera Webers handlingstyper har jag försökt att systematiskt beskriva mönster i informanternas berättelser och i tidigare forskning. Främst för att belysa ideologiska respektive realistiska rationaliteter hos informanterna och Miljöpartiet. Därifrån kan informanternas berättelser om Miljöpartiet och omvärlden ges en bredare förklaring och öka förståelsen.

Studien påstår inte förklara verkliga förhållanden om Miljöpartiet. Utan snarare vill studien beskriva och söka förklara de intersubjektiva teman och berättelser som existerar hos informanterna. Detta eftersom intervju som metod inte är generaliserbart. Kvalitativa intervjuer brister också på så sätt det inte är helt klart på förhand vilka frågor som ska ställas för att uppnå rätt kunskap. Informanternas svar beskriver en subjektiv verklighet om partiet och svårigheterna från deras livsvärld. Intervjuerna är också frivilliga, vilket innebär att individer med starkast synpunkter kan välja att delta för att dela med sig av perspektiv som möjligtvis andra miljöpartister inte delar.

Trots dessa svagheter har studien lyckats generera rik data. Datan har analyserats tillsammans med tidigare forskning och teori för att söka uppnå en så förfinad tolkning av delarna och helheten som möjligt.

6. Slutsats och diskussion

Alltför starka värderationella beslut har visat sig vara negativt för Miljöpartiet. I samband med det har Miljöpartiet också svårt att kommunicera miljöfrågan utan att bringa fram dess komplexitet för väljare, vilket har gett möjligheten för andra partier att utnyttja och polarisera Miljöpartiet.

Evert Vedung observerade också dubbla rationaliteter i Miljöpartiet. Dock kallade han dem instrumentella och värderationella uppfattningar. I sitt arbete upptäckte han att värderationelliteten syftade till att hålla kvar Miljöpartiets starka demokratiska och/eller ideologiska partistruktur. Medan de instrumentella ville se förändring så att partiet effektivt kunde nå väljare.

Jag har också funnit sådana rationaliteter i mitt material. Till skillnad från Vedung använder jag dock Webers värderationella och målrationella begrepp. Med hjälp av Lundgren och Vedungs detaljerade utläggning om Miljöpartiets organisationsstruktur i förändring har jag, ihop med mitt eget material, försökt åskådliggöra de dubbla rationaliteterna från Miljöpartiets början till idag. Där har jag också försökt visa hur rationaliteterna påverkar beslutsfattandet och Miljöpartiets agerande.

I enlighet med Luhmann har jag också försökt redogöra för hur Miljöpartiets demokratiska kultur och höga specialiseringskunskap skapar ett parti med hög kunskap om miljö och natur samtidigt som det brister i den politiska sfären. Vilket resulterar i att partiet har svårt att agera mot andra partier och tydligt kommunicera miljöfrågans relevans.

Vad resultaten innebär för Miljöpartiet vill jag inte spekulera i för mycket. Resultaten visar att Miljöpartiet agerar för värderationellt med reformer som inte landar väl hos en befolkning som inte nödvändigtvis delar samma betraktelsesätt. Samt att Miljöpartiet förmedlar en komplex politik som möjligtvis endast de och andra miljöengagerade förstår. Utmaningen för Miljöpartiet ligger i att balansera målrationellt och värderationellt handlande såväl som att bättre söka förstå den politiska sfären. Med det sagt strävar studien efter att ge lärdomar som Miljöpartiet kan använda sig av, samt även bidra till forskning om andra partier och organisationer.

Därmed måste framhållas att uppsatsen är begränsad i sin metod. Resultaten speglar inte verkliga förhållanden i svensk politik, vilket jag inte heller påstår. Snarare bör uppsatsen ses som ett sätt att generera och bidra med kunskap om informanternas upplevelser om Miljöpartiet och svårigheten att driva miljöfrågan genom olika teoretiska perspektiv. Förslag till framtida forskning hade varit att mer stringent undersöka hur Miljöpartiets demokratiska

kultur kan förstås i termer av intern differentiering, och hur det påverkar problemlösning och beslutsfattande inom partiet. Möjligtvis genom deltagande observation. En sådan studie hade kunnat generera konkreta förslag till vad partiet kan göra för att förbättra sin kommunikation och sitt handlande i den politiska sfären.

Avslutningsvis, Miljöpartiet har en stark demokratisk kultur vilket skapar goda förutsättningar för partister med specialiserad kunskap om miljö och klimat att yttra sina åsikter. I sin tur skapar partimedlemmarna en selektiv informationsinhämtning där miljö och klimat prioriteras och den politiska sfären nedprioriteras. En följd är att politiska motgångar blir svåra att förstå, precis som de interna bråken indikerar. På grund av bristande kunskaper om den politiska sfären blir Miljöpartiet operativt förlamat när det gäller att hävda sig mot andra partier. Samtidigt existerar värderationella och målrationalella rationaliteter inom Miljöpartiet. I partiets agerande växlar partiet mellan båda. I fall där partiet har agerat helt värderationellt har det inneburit bakslag för partiet, exempelvis när det gäller "symbolpolitiken", den öppna invandringsfrågan och kärnkraftsfrågan. I fall där partiet har agerat målrationalellt har det lett till vissa framgångar, som inträdet till regering och förnyelsen av partistrukturen på 90-talet.

Utmaningen för partiet ligger i att finna en balansgång mellan båda rationaliteterna för att kunna manövrera det hårda politiska klimatet. Samt att omdifferentiera den interna strukturen för att mer effektivt förstå det politiska subsystemet, förbättra kommunikationen utåt och därmed konkurrera bättre. På så vis kan partiet bättre bilda resonans för miljöfrågan som samhällelig fråga, omvandla den till en politisk fråga och tillgodose väljarnas intressen.

7. Källförteckning

Bennulf, Martin. "The rise and fall of Miljöpartiet de gröna". I *The Green Challenge: The Development of Green Parties in Europe*, red. Dick Richardson och Chris Rootes, 94-107. New York: Routledge, 1995.

Bryman, Alan. *Social research methods*. 4 uppl. Oxford: Oxford university press, 2012.

Dahlin-Ivanoff, Synneve "Fokusgruppsdiskussioner" I *Handbok i kvalitativa metoder*, red. Göran Ahrne och Peter Svensson, 81-92. Stockholm: Liber AB, 2019

Delfosse, Alexandre, Ryan Wilson, Lara Welder, Jonas Hörsch, Deborah Ramalope, Matthew Gidden och Bill Hare. *Sweden: Country factsheet: 1.5°C Pathways for Europe*. Climate Analytics. Oktober, 2021. Hemsida och PDF. Hämtad 23 november, 2022. <https://climateanalytics.org/publications/2021/15c-pathways-for-europe-achieving-the-highest-plausible-climate-ambition/>

Eriksson-Zetterquist, Ulla och Göran Ahrne. "Intervjuer" I *Handbok i kvalitativa metoder*, red. Göran Ahrne och Peter Svensson, 34-54. Stockholm: Liber AB, 2019

"*Fridays for future - How Greta Thunberg started a global movement*" Fridays for Future. Hämtad 20 december, 2022. <https://fridaysforfuture.org/what-we-do/who-we-are/>

"*Granskning: så mycket lovar partierna för naturen och klimatet*" Naturskyddsföreningen. Uppdaterad 14 juni, 2022. Hämtad 24 november, 2022. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/granskning-sa-mycket-lovar-partierna-for-naturen-och-klimatet/>

"*Granskning: Vilka partier har varit bäst och sämst för miljön?*" Naturskyddsföreningen. Uppdaterad 15 augusti, 2022. Hämtad 24 november, 2022. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/granskning-vilka-partier-har-varit-bast-och-saemst-for-miljon/>

IKEA och GlobeScan. *Climate Action Research Report*. GlobeScan, 2018. Hämtad 23 november, 2022. <https://globescan.com/2018/09/25/ikea-climate-action-consumer-study/>

Johansson, Lars-Göran. *Introduktion till vetenskapsteorin*. 2 uppl. Stockholm: Thales, 2003

Jönhill, Jan Inge. *Samhället som system och dess ekologiska omvärld: En studie i Niklas Luhmanns sociologiska systemteori*. Lund: Lunds Universitet, 1997.

Lalander, Philip. "Observationer och etnografi" I *Handbok i kvalitativa metoder*, red. Göran Ahrne och Peter Svensson, 93-113. Stockholm: Liber AB, 2019

Lidskog, Rolf och Göran Sundqvist. *Miljösociologi*. Lund: Studentlitteratur AB, 2011.

Lidskog, Rolf. "Niklas Luhmann och naturens tystnad" I *Samhälle, risk och miljö*, red. Rolf Lidskog, Eva Sandstedt och Göran Sundqvist, 161-180. Lund: Studentlitteratur AB, 1997.

Lundgren, Åsa. "Miljöpartiet - en alternativ partiorganisation?". *Statsvetenskaplig tidskrift*, nr 1 (1991): 55-76.

"Miljödepartementet" Regeringen. Uppdaterad 16 december, 2022. Hämtad 23 november, 2022. <https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/>

Miljöpartiet, *Stadgar 1992*. Antaget av Miljöpartiets kongress april 1992.

Mogren, Karl. "9 av 10 svenskar kan tänka sig ändra livsstil - för klimatets skull". TV4 Nyheter. Uppdaterad 7 november, 2022. Hämtad 24 november, 2022. <https://www.tv4.se/artikel/74W25II4NuLp890jz7RJ4G/sa-manga-svenskar-kan-taenka-sig-att-aendra-livsstil-foer-klimatets-skull>

Månson, Per. "Max Weber" I *Klassisk och modern samhällsteori*, red. Heine Andersen och Lars Bo Kaspersen, 96-118. Lund: Studentlitteratur AB, 1999.

Ritzer, George. *Sociologisk Teori*. Malmö: Liber AB, 2009.

Sveriges regering, *2022 års ekonomiska vårproposition*. Hämtad 24 november, 2022. <https://www.regeringen.se/4973d9/contentassets/6d27d1737a41451fb5350ead9697b2c0/2022-ars-ekonomiska-varproposition-prop.-202122100.pdf>

Sveriges regering, *Budgetpropositionen för 2023*. Hämtad 24 november, 2022.
<https://www.regeringen.se/4ab6b3/contentassets/def2026cac0b4ef7acf4afeb988326ed/budgetpropositionen-for-2023-hela-dokumentet-prop.2022231-.pdf>

Thurén, Torsten. *Vetenskapsteori för nybörjare*. 3 uppl. Stockholm.: Liber AB, 2019.

“*Två nya departement bildas 1 januari 2023*” Regeringen. Uppdaterad 23 oktober, 2022.
Hämtad 23 november, 2022.

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/10/tva-nya-departement-bildas-1-januari-2023/>

“*Var fjärde politiker utsatt för trakasserier, hot eller våld under 2020*” Brottsförebyggande Rådet. Uppdaterad 28 oktober, 2021. Hämtad 20 december, 2022.
<https://bra.se/om-bra/nytt-fran-bra/arkiv/press/2021-10-28-var-fjarde-politiker-utsatt-for-trakasserier-hot-eller-vald-under-2020.html>

Vedung, Evert. “Miljöpartiet, nedfrysningsteorin och den järnhårda oligarkilagen”. I *Människa, Miljö, Samhälle: Ett antal uppsatser författade av forskare inom samhälls-vetenskapliga fakulteten och utgivna i anslutning till fakultetens jubileumsår 1989-1990*, red. Bo Gustafsson, 165-219. Uppsala: Uppsala universitet, 1991.

Vedung, Evert. “Sweden: The Miljöpartiet de Gröna”. I *New Politics in Western Europe: The Rise and Success of Green Parties and Alternative Lists*, red. Ferdinand Muller-Rommel, 139-155. Boulder, Colorado: Westview Press, 1989.

Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. ISBN:91-7307-008-4.

https://lincs.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

